

πρόχειρον ὑλικὸν ὡς τὸ τοῦ Σχίλλερ ἢ καὶ τοῦ Gerhard Hauptmann, δύναται πράγματι νὰ ἐκφράσῃ καὶ αἴσθημα καὶ σκέψιν. Ἄλλοι ὁμως κορυφαῖοι ὡς π.χ. ὁ Cobet καὶ ὁ Bywater ἐθεωροῦσαν ἐν γένει ἀπεγνωσμένην πᾶσαν μεταφραστικὴν ἀπόπειραν, πιστεύοντες εὐλόγως ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἡ ἔμμετρος καὶ ἡ πεζή, ἦτο κἀτι μοναδικὸν καὶ ἀπροσπέλαστον. Ἄλλὰ τοιοῦτοτρόπως ἡ ὅλη ἀρχαιογνωσία ἔμενε προνόμιον ὀλίγων, ἐνῶ τοῦ Βιλαμόβιτς ὁ σκοπὸς καθὼς καὶ τῶν Ἑλλήνων φιλολόγων, ἦτο νὰ καταστήσουν τὴν ἀρχαιομάθειαν ζῶσαν δύναμιν τοῦ παρόντος. Πρὸς τοῦτο βεβαίως οὐδεὶς σύγχρονος εἰργάσθη ὅσον ὁ ὑπεροδοκοντούτης φιλόλογος, ὁ πρὸ μηνὸς κλείσας τοὺς γαλανοὺς τοῦ ὀφθαλμοῦς. Παντοῦ ἐσκόρπισε τὴν ἰδίαν του πνοήν. Διὰ νὰ κάμῃ τοὺς νεκροὺς νὰ ὀμιλήσουν πρὸς τοὺς ζῶντας, ἔχυσε, κατὰ τὴν ἰδικήν του φράσιν, πολὺ τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς του.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς καταθέτει τὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα συγγράμματα.

Ὁ κ. Σ. Κουρέας καταθέτει τὸ πρῶτον ἡμίτομον τοῦ Δ' τόμου τοῦ ἱστορικοῦ Περιοδικοῦ «Ἑλληνικά», ὁμιλεῖ δὲ περὶ τοῦ ἀξιολόγου περιεχομένου αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαιρεῖ τὰς ἐργασίας τῶν Γάλλων λογίων Sallaville καὶ Laurent καὶ τοῦ ἐν Βιέννῃ καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ad. Wilhelm, ὅστις τιμᾷ τὸ κατατιθέμενον τεῦχος διὰ τῆς δημοσιεύσεως ἐν αὐτῷ τεσσάρων πολυτίμων ἐπιγραφικῶν συμβολῶν.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ. — Περὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ **Γ. Ν. Χατζιδάκι.**

Τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν ἐπὶ τρεῖς χιλιάδας σχεδὸν ἔτη.

Εἶναι μακρὰ καὶ ἐπίπονος ἡ ὁδὸς διὰ τε ἄλλα καὶ διότι αἱ πηγαὶ πρὸς γνῶσιν τῆς σὺν τῷ χρόνῳ ἐξελίξεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι σήμερον διαφέρουσι μεγάλως ἀλλήλων κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς. Οὕτω λ.χ. προκειμένου περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ αἱ διάλεκτοι αὐτῆς σχεδὸν πᾶσαι παρεδόθησαν ἡμῖν (ἐπιγραφαὶ ἐπὶ λίθων, ἀγγείων, μετάλλων,

φιλολογικά μνημεῖα ποιητικά καὶ πεζά) καὶ ἡ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξέλιξις αὐτῶν εἶναι ἡμῖν ὀπωσδήποτε γνωστή. Ἐπειτα καὶ αὐτοὶ οἱ συγγραφεῖς πολλὰ καὶ τέλος Γραμματικοί, Σχολιασταί, Ἀττικισταί, Γλωσσογράφοι (Κρητικοί, Μακεδονικοὶ κ.λ.π. γλῶσσαι), Λεξικογράφοι κ.λ.π. διδάσκουσιν ἡμᾶς πολλὰ περὶ αὐτῆς. Ὅλως τὸναντίον μετὰ τὴν τελείαν ἐπικράτησιν τῆς Κοινῆς, ἤτοι κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, οὔτε οἱ συγγραφεῖς αὐτοὶ οὔτε Γραμματικοὶ οὔτε Σχολιασταὶ ἢ ἄλλοι τινὲς τῶν τότε διδάσκουσιν ἡμᾶς περὶ τῆς ἐν χρήσει παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ γλώσσης τῶν χρόνων ἐκείνων. Οἱ γράφοντες ἐμελέτων συνήθως βιβλία γεγραμμένα ἐν τῇ συνήθει Κοινῇ, ταύτην ἐδιδάσκοντο ἐν τοῖς σχολείοις καὶ ταῖς ἱεραῖς μοναῖς, ταύτην ἤκουον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν παντὶ συλλόγῳ ἀνθρώπων, ταύτην μετεχειρίζοντο ἐν τῇ ἐπιστολογραφίᾳ καὶ ἀλλαγῷ πανταχοῦ, πρὸς ταύτην ἄρα συνεδέετο πᾶσα μὀρφωσις αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο χρήσις ἄλλου γλωσσικοῦ τύπου διαφόρου τῆς Κοινῆς θὰ ἐφαίνετο παράδοξος. Ἐξέτασις δὲ τῆς ἐκασταχοῦ τότε λαλουμένης χάριν ἐπιστημονικῶν σκοπῶν ἤτό τι ὄλως ἀλλότριον τοῦ πνεύματος τῶν χρόνων ἐκείνων.

Καὶ ὅμως ἤδη ἐκ τῶν προτέρων θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι καὶ ἀρχαῖα διαλεκτικά στοιχεῖα ἐσφύζοντο τότε ἀκόμη ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ πολλὰ θὰ ἐκαινοτομοῦντο καθ' ἐκάστην καὶ δὴ, ὅπως τὸ πάλαι καὶ ὅπως σήμερον, οὔτω καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα μεγάλη θὰ ὑπῆρχε ποικιλία φθόγγων, γραμματικῶν τύπων, λέξεων, φράσεων καὶ τῶν τοιούτων καὶ καθόλου ὅτι ἡ λαλουμένη ποικίλη γλῶσσα θὰ διέφερε κατὰ πολλὰ τῆς ὁμοειδοῦς καθόλου γραφομένης καὶ θὰ ἦτο ἀξία πολλῆς προσοχῆς. Αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ ἐκ τῶν προτέρων εἰκαζόμενον βεβαιοῦσιν ἡμῖν, ἀλλὰ μόνον γενικῶς καὶ ἀορίστως, καὶ τινες τῶν μεταγενεστέρων καὶ μεσαιωνικῶν συγγραφέων. Οὔτω λ.χ. Σέξτος ὁ Ἐμπειρικός κατὰ τὴν β' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα μαρτυρεῖ ὅτι «ἔστι δὲ καὶ βιοτική τις ἀφελῆς συνήθεια τῶν ἰδιωτῶν κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη διαφέρονσα, παρὰ καὶ διτιῶς τοῦ αὐτοῦ πράγματος λεγομένου πειρασόμεθα πρὸς τὰ παρόντα ἀρμοζόμενοι πρόσωπα τὸ μὴ γελώμενον προσφέρεσθαι ὁποῖον ποῖ ἂν ἦ κατὰ τὴν φύσιν». Δυστυχῶς δὲν μᾶς λέγει λεπτομερεῖας περὶ τῆς ἀφελοῦς ταύτης τῶν ἰδιωτῶν συνηθείας. Ὅμοίως μνημονεύει ὁ συγγραφεὺς τῆς Συνεχείας Θεοφάνους κοινήν γλῶσσαν, συνήθειαν ὡς διάφορον τῆς γραφομένης, ἀγροικιὴν φωνήν, ὁ Πορφυρογέννητος κοινήν συνήθειαν, ἄλλοι βάρβαρα καὶ διεφθαρμένα ὀνόματα, λέξιν ἰδιωτικὴν καὶ ἀγροικότεραν. Ὁ Εὐστάθιος συνήθη γλῶσσαν, χυδαίαν γλῶσσαν, κοινήν γλῶσσαν κ.λ.π., ἀλλ' οὐδεὶς τούτων κατέρχεται εἰς λεπτομερεῖας, πάντες ἀκοῦνται εἰς τὴν μνείαν τῆς ὑπάρξεως τῆς κοινῆς, τῆς ἀγροικικῆς, τῆς συνήθους καὶ τότε γλώσσης (πρβλ. ΜΝΕ Α' σ. 98 κ. ἐξ.). Ὅμοίως μαρτυρεῖ ὁ Στράβων ἐν τῷ α' μ. Χ. αἰῶνι ὅτι ἐπ' αὐτοῦ πᾶσα ἡ Πελοπόννησος ἐδώριζε, καὶ ὁ σοφιστῆς Πολέμων, ὅτι κατὰ τὴν β' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ὅτε ὁ ἐκ Βυζαντίου σοφιστῆς Μᾶρκος ἐπεσκέφθη

αὐτόν, ἤκουσε *δωριάζοντος* κτλ. Ἄλλὰ τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς *χυδαίας*, τῆς *ἀγροικικῆς* κτλ. ταύτης *συνηθείας*, τίνα τὰ *δωρικά* τοῦ ἐκ Βυζαντίου σοφιστοῦ Μάρκου, δὲν λέγουσιν ἡμῖν. (Καὶ ὁ Λουκιανὸς μαρτυρεῖ ὅτι γυνή τις ἐκ Σμύρνης ἐλάλει ἐπ' αὐτοῦ *καθαρῶς Ἰωνικῶς*). Ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μ. Χ. θὰ ἐσφύζοντο ἀκόμη καὶ θὰ ἐλαλοῦντο εἰς τὰς ὑπὸ Δωριέων πάλαι κατοικουμένας χώρας Δωρικαὶ τινες λέξεις μετὰ τοῦ α ἀντὶ τοῦ η φαίνεται πιθανόν, καὶ ὅτι ἡ μεσαιωνικὴ λαλουμένη ἦτο σφόδρα ποικίλη καὶ ἰκανῶς διάφορος τῆς γραφομένης Κοινῆς, περὶ τούτων οὐδεμία ἐπιτρέπεται ἀμφιβολία, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ἐκ τῶν ὑστέρων διδασκόμεθα περὶ τούτου (ἴδε κατωτέρω). Πρόσθετες ὅτι, ὅτε κατὰ τὸν 11 αἰῶνα ἀπεφάσισάν τινες νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν γραφομένην γλῶσσαν καὶ νὰ μεταχειρισθοῦν τὴν ἐν ταῖς πόλεσι λαλουμένην, αὐτὴν τὴν *συνήθη*, τὴν *χυδαίαν*, τότε τοσοῦτον μεταβεβλημένην ἐπὶ τὸ νεωτεριστικώτερον παρέχουσι ἡμῖν γλῶσσαν.

Κατὰ ταῦτα ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι πάμπολλαι φθογγικαί, τυπικαί, συντακτικαί, σημασιολογικαί, λεξιλογικαὶ ἀλλοιώσεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συνέβησαν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἀλλὰ πότε; βεβαίως ταῦτα συνέβησαν πολὺν χρόνον πρὸ τῆς γραπτῆς αὐτῶν παραδόσεως ἀλλὰ πότε; καὶ ποῦ τούτων ἐκάστη; ἐν Πελοποννήσῳ, ἐπὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῶν νήσων καὶ τίνων; καὶ διατί ἐκάστη τούτων; πότε λ. χ. τὰ μακρὰ καὶ βραχέα τῶν ἀρχαίων φωνήεντα, τὸ *οι* καὶ *υ* ἐξισώθησαν; πότε τὰ φθογγικὰ συμπλέγματα *κι, πι, χθ, φθ* ἐγένοντο *χι, φτι*; πότε τὰ *μπ, νι, γκ* ἐτράπησαν εἰς *μβ, νδ, γδ*; πότε τὸ *σθ* εἰς *σι* καὶ τὸ *σχ* εἰς *σκ*; πότε ἡ γενικὴ τῆς γλώσσης τῆς δόξης, τοῦ κλέπτου ἐξεβλήθη ὑπὸ τῆς γενικῆς τῆς γλώσσας, τῆς δόξας, τοῦ κλέφτη; καὶ ποῦ πρῶτον καὶ ποῦ ἔπειτα; πότε τὸ ἀρχαῖον *εἶμι* ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ *εἶμαι* κτλ.; ἔπειτα κατὰ τίνα χρονολογικὴν σειρὰν συνετελέσθησαν ταῦτα; ἦτοι τίνα πρότερον καὶ τίνα ὕστερον; καὶ συνέβησαν ταῦτα συγχρόνως πανταχοῦ τῆς Ἑλληνογλώσσου γῆς ἢ τούναντίον ἀλλαχοῦ πρότερον καὶ ἀλλαχοῦ ὕστερον, ὅπως καὶ ἐκ τῶν προτέρων εἶναι πιθανώτερον καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποδεικνύεται, διὸ καὶ πολλὰ τῶν τότε καινοτομηθέντων ἐν τισὶ χώραις ἠγνοήθησαν ὅλως, *συνηθίζονται* δ' ἔτι καὶ σήμερον τὰ ἀρχαῖα; Περὶ πάντων τούτων οὐδὲν λέγουσιν ἡμῖν οἱ μεσαιωνικοὶ συγγραφεῖς, ὥστε ἡ ἐξέλιξις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα φαίνεται ὅλως σκοτεινὴ καὶ κατὰ τὴν γραφικὴν βῆσιν, βίβλος ἐσφραγισμένη σφραγῖσιν ἐπτά. Εὐτυχῶς φαίνεται μόνον, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἂν ἡμεῖς θελήσωμεν νὰ ἐργασθῶμεν μεθοδικῶς, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ρίψωμεν φωτεινὰς τινὰς ἀκτῖνας εἰς τὸ μεσαιωνικὸν τοῦτο ἔρεβος.

Ὅστω λ. χ. ἂν θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὰς γλώσσας τῶν λαῶν, ὅσοι κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους καὶ μεσαιωνικοὺς χρόνους ἤλθον εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ ἔλαβον καὶ ἔδωκαν ἡμῖν λέξεις, σημασίας, συντάξεις κλπ., θὰ διδασχθῶμεν

πολλά, διότι εξετάζοντες τὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἕκαστοι παρέλαβον, καὶ ἅμα τοὺς χρόνους καθ' οὓς τὰ ἔλαβον, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἔχωμεν εἰκόνα τινὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τῶν χρόνων ἐκείνων. Οὕτω λ.χ. οἱ Κουτσόβλαχοι μεταχειρίζονται τὰς λέξεις ἄρουμα=ἄρωμα βασκανία, γάρου, γάγγραινα, καρκίνος, γογγυσμός, ζήλου, φιάλα, φύσσα, κλπ. (Ἀθηνᾶς ΚΑ', σ. 384). Αἱ λέξεις αὗται ἀναγκαιῶς θὰ ἦσαν παρ' ἡμῖν ἐν κοινῇ χρήσει, ὅτε παρέλαβον αὐτὰς οἱ Κουτσόβλαχοι. Αὐτὸ τοῦτο ὀφείλει νὰ ἰσχύη καὶ περὶ τῶν γλωσσικῶν στοιχείων, ὅσα παρέλαβον ἄλλοι λαοί, οἷον οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Κόπται οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Ρῶσσοι καὶ οἱ Βούλγαροι, οἱ Ἀλβανοὶ κλπ. Ὅμοίως ἂν θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα, ὅσα ἐλάβομεν παρὰ τῶν λαῶν τούτων, θὰ διδαχθῶμεν ἄλλα τινὰ χρησιμώτατα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας γλώσσης. Οὕτω λ.χ. ἀπορεῖται πότε συνέβη ἐν τῇ συνήθει κοινῇ ἡμῶν γλώσση (οὐχὶ καὶ ἐν τισὶ διαλέκτοις) ἡ συνίζησις δύο φωνηέντων, ὧν τὸ πρῶτον ἐτονίζετο (-ία, εἶα ὅθεν ιᾶ - εἶα ΜΝΕ Β' 141), ὥστε ἐλέχθη δουλειά, μερεά, φωτιά, μεσαρεά κλπ. Ἄλλ' ὅταν παρατηρήσωμεν ὅτι ὅσαι εἰς -ία Ἱταλικαὶ λέξεις ἐγνώσθησαν ἡμῖν ἀπὸ τοῦ ΙΒ^{ου} αἰῶνος καὶ ἐξῆς δὲν ἔπαθον συνίζησιν, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι τὰ ἡμέτερα ἐξεφωνήθησαν μετὰ συνίζησης πρὸ τοῦ χρόνου τούτου, διότι οὐδεὶς νοεῖ διατὶ λέγονται σήμερον ἀπαθῆ καβαλαρία, φασαρία, σκαμπαβία κτλ. ἄνευ συνίζησης, μετὰ συνίζησης δὲ τὸ μεσαρεά, δουλειά, φωτιά, νοτιά, ῥεματιά, ἀποκρεά, φτωχειά, (ὀ)γειά, μερεά, μυρωδιά, μηλεά κλπ.

Καθ' ὃν δὲ τρόπον αἱ ξένοι γλώσσαι οὕτω περίπου καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τῶν χωρῶν ἐκείνων ὅσαι κατὰ καιροὺς ἀπεσπάσθησαν μὲν διὰ κατακτήσεων ξένων ἀπὸ τοῦ ἄλλου Ἑλληνικοῦ κορμοῦ, διετήρησαν δὲ μέχρι σήμερον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ αὕτη δύναται νὰ ἐκληφθῆ ὡς παριστώσα καθόλου εἰπεῖν εἰκόνα τινὰ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς. Τοιαύτη εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ Πόντου, τῆς Καππαδοκίας, καὶ τῆς Μεσημβρινῆς Ἱταλίας. Καὶ δύναται μὲν βεβαίως νὰ λεχθῆ ὅτι αὐτόθι ἐσφύζετο ἔκπαλαι ἀρχαιοπρεπεσττέρα διάλεκτος, ἀλλὰ πάντοτε καὶ τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰκὼν τις διασφύζεται ἐν αὐτοῖς, ὅπως διὰ παρομοίαν αἰτίαν καὶ ἐν Κύπρῳ. Οὐδεμίαν βεβαίως ἀμφιβολία ὅτι τὸ οὐκί, φορήν, ἴσως καὶ τὸ ἀκάνθια τῶν σημερινῶν Ποντίων ἀντὶ ἀκάνθια (πρβλ. Εὐσταθίου Ἰώνων ἰδία ἢ τῶν δασέων καὶ ψιλῶν ἀντιμεταχώρησις εἰς τὰ σύστοιχα ἐντεῦθεν κωθών, τὰ γοῦν ἀκάνθια δακάντιά τινές φασιν (ἐφών ἀνδρῶν), εἶναι διαλεκτικὴ γνησία ἀρχαία κληρονομία, ὅπως καὶ τὸ ταμίσι παρὰ Θεοκρίτῳ τάμισος), τὸ ἀλάνω ἀντὶ τοῦ ἀράω (ἴδε κατωτέρω), δέλλιθα κτλ. γνησία Ἱταλιωτικά. Ἄλλὰ προκειμένου περὶ ἄλλων ἀρχαιοπρεπεσττέρων, οἷον Ποντικὰ ἐδέα = ὄψις, στέας = στέαρ, ἔρκος = ἔλκος, ποίμαν = ποίημα, λῶμαν, χαλεπὸν = εὐτελές, σνεύω, νῦ=νῦν, ἔγκα=ἐνεγκα κτλ. (πρβλ. *Byzant. Neugr. Zeitschrift*, σ. 83), Ἱταλιωτικά, οἷον φορά = τὸ φέρειν, κανονίζω = βλέπω, πλερώνω=ὠριμάζω,

θέμα=άνθρωπος, πετιζό=εργάτης, ή γαμβρη (θηλ. του γαμβρός) κτλ. (πρβλ. Rolfs Etymolog. Wörterbuch der unterital. Graecität, 1910), Καππαδοκικά οιον αδελφιδής (άντι αδελφιδούς επί του έξαδέλφου), δάνω, σίτη (=σίδη), κνώδαλον, άδρεύω=άρδεύω, αυγάζει, βαλάνι (=όχευς θύρας) κττ. (MNE B' 841).

Ταυτα και τὰ τοιαυτα εἶναι βεβαίως μεσαιωνική κληρονομία ἐν πάσι τούτοις.

Πλήν ἀλλ' ὅμως τὸ ἀληθές φῶς εἰς τὸ μεσαιωνικὸν σκότος θὰ προέλθῃ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἂν μόνον μελετηθῆ, καθ' ὃν τρόπον ὁ ἀοιδίμος Κοραῆς πρὸ ἐνός και ἐπέκεινα αἰῶνος και λόγῳ και ἔργῳ ἐδίδαξεν ἡμᾶς· θέλων δηλ. νὰ δείξῃ τὴν στενήν, τὴν στενωτάτην σχέσιν τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τῆς ἀρχαίας και τῆς νέας γλώσσης ἡμῶν τοῦτο μὲν εἶπεν ὅτι ὅποιος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύῃ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἄνευ γνώσεως τῆς ἀρχαίας ἢ ἀπαιῖται ἢ ἀπαιτᾶ, τοῦτο δὲ ἐζήτησε και ἡρμήνευσε ἐπιτυχῶς πολλὰ τῆς νέας ἐκ τῆς ἀρχαίας. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἀοιδίμου σοφοῦ ἐκείνου ἠκολούθησα και ἐγὼ ἀπ' ἀρχῆς τῶν περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀσχολιῶν μου και, ἂν μὴ παντάπασι σφάλλωμαι, οὐχι ἀνεπιτυχῶς. Κατὰ ταυτα ἡ μελέτη και ἐρμηνεία τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς θὰ ἐπιτευχθῆ μόνον τότε, ὅταν μετ' αὐτῆς συνεξετάζεται και ἡ ἀρχαία και ἡ νέα και ἰδιαιτέρως μάλιστα ἡ νέα Ἑλληνική, ὡς ἐν τι ὄλον. Τοῦτο νοεῖ ἕκαστος, ὅταν λάβῃ ὑπ' ὄψιν πρῶτον ὅτι, ἐπειδὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀρχαία, μέση, και νεωτέρα, οὔτε τὰ σύμφωνα ἐκ τοῦ μέσου τῶν λέξεων ἐσιγήθησαν, ὥστε νὰ ἐπέλθουν συγχρούσεις τῶν φωνηέντων, οὔτε ὁ τόνος τῶν λέξεων εἶναι παρ' ἡμῖν ἐν τῇ συνήθει γλώσσῃ ἰσχυρός, ὅπως λ.χ. πολλαχοῦ τῆς βορείου Ἑλλάδος, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ σίγησις ἢ ἄλλη τροπὴ ἢ μεταβολὴ τῶν ἀτόνων φωνηέντων (πρβλ. δάχλα=δάκτυλα, τόξε=τό' ξυσε, τοῦ πλάο=τὸ πουλάρι, τοῦ πιδὶ=τὸ παιδὶ κττ. πολλῶν βορείων Ἑλλήνων), διὰ ταυτα οὔτε τὰ φωνηέντα ὑπέστησαν μεγάλας ἐξαλλοιώσεις ἢ ἀπωλείας, οὔτε ἡ γλῶσσα ἡμῶν αὕτη κατὰ τὸ ὑπερδισχιλιετὲς σχεδὸν διάστημα τῆς παραδόσεως αὐτῆς ἐξηλλοιώθη πολὺ, ὅπως λ.χ. αἱ λεγόμεναι Ῥωμανικαὶ γλῶσσαι. Διὰ τὴν μικρὴν δὲ καθόλου εἶπειν ἐξαλλοίωσιν τῶν φθόγγων και τύπων οὐ μόνον δυνάμεθα νὰ ἀνάγωμεν τὰς νέας λέξεις εἰς τὸν ἀρχαῖον τύπων αὐτῶν, και νοῶμεν αὐτάς, ἀλλὰ και φαίνεται ὡς νὰ παρέμεινε πάντοτε μία γλῶσσα· (ὅτι εἰς τοῦτο και ἄλλα αἷτια συνεβάλοντο ὅπως δὴποτε, λ.χ. τὸ κλέος και ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, ἡ ἐκκλησία, ἡ διὰ πάντων τῶν αἰῶνων μελέτη και γνώσις τῆς ἐπισήμου γραφομένης κττ., εἶναι φανερόν, ἀλλὰ πάντα ταυτα μικρὸν θὰ ἠδύναντο, ἂν ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ εἶχεν ἀλλοιωθῆ ὅπως λ.χ. ἡ Λατινικὴ-Γαλλικὴ).

Οὔτω σφίζονται τέσσαρες πτώσεις (καλός - οὔ - ὀ (ν)-έ), αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις τῶν ῥημάτων (τρέχω-εις-ει-ομεν-ετε-ουν), διὸ οὐδεμία χρεια ἀντωνυμιῶν, ὅπως εἰς ἄλλας γλώσσας. Ὅπως ἄρα τοπικῶς δὲν διεσχίσθη εἰς πολλὰς γλώσσας

(πρβλ. Λατινικὴν γενομένην Ἰταλικήν, Γαλλικὴν, Ἰσπανικὴν κλπ.), οὕτως οὐδὲ χρονικῶς διεσχίσθη εἰς ὑπερβαλλόντως ἀπ' ἀλλήλων διαφερούσας γλωσσικὰς φάσεις, πάντοτε δὲ ὅπως οἱ Ἕλληγες ἐν ἔθνος ἔχον συνείδησιν τῆς πολιτικῆς, τῆς θρησκευτικῆς κλπ. ἐνότητος αὐτοῦ, οὕτω καὶ μία κατ' ἀλήθειαν παρέμεινε πάντοτε καὶ παραμένει ἡ γλῶσσα, ὅπερ καὶ ἐξωτερικῶς διὰ τῆς ὀρθογραφίας δηλοῦται¹.

Δεύτερον ὅτι ἡ Ἑλληνόγλωσσος χώρα δὲν εἶναι μεγάλη τις ἐκτεταμένη πεδιάς ἀλλὰ χώρα ὑπὸ ὄροσειρῶν καὶ θαλασσῶν εἰς πολλὰ χωριζομένη μέρη, πολλαχῶς δύσκολον καθιστώσα τὴν προφορικὴν ἐπικοινωνίαν. Ἐκ τούτου συμβαίνει τὰ ἀλλοιωθέντα ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ νὰ διατελοῦν ἢ ὅλως ἀναλλοίωτα ἢ μικρὸν μόνον ἡλλοιωμένα ἐν ἐκείνῃ καὶ οὕτω νὰ βοηθοῦν εἰς γνῶσιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἀλλαχού ἡλλοιωμένων Ὅτι δὲ ἐνιαχοῦ καὶ παλαιὰ διαφορὰ καὶ ποικιλία διασφύζονται, καὶ ἐκ τῶν προτέρων φαίνεται πιθανὸν καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδεικνύται ἀληθές: (τῆς Ν. Δ. αἰ πλεῖσται λέξεις εἴτε λαλοῦνται ἔτι καὶ σήμερον εἴτε νοοῦνται ἀκούμεναι (πρβλ. Ἐπετηρίδα Πανεπιστημίου ἔτους 1909—10, σ. 54).

Τρίτον ἐπειδὴ τῶν μεταγενεστέρων καὶ μεσαιωνικῶν συγγραφέων πολλοὶ δὲν ἦσαν τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀρκούντως ἔμπειροι, πολλὰ ἀλλοιώσεις τῆς δοκίμου γλώσσης καὶ τῆς Κοινῆς παρατηροῦνται παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τούτοις, μαρτύρια σαφῆ τῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους λαλουμένης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γλώσσης. Ὅτι δὲ ὅμως τὰ καινοτομηθέντα καὶ καινοτομούμενα ταῦτα νὰ διαγνώσῃ καὶ κατ' ἀξίαν ἐκτιμήσῃ μόνος ὁ ἔμπειρος τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς δύναται, τοῦτο νοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ.

Οὕτω λ.χ. ἔνεκα τῆς μικρᾶς ἐξἀλλοιώσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι δυνατὸν πολλὰ ἀρχαῖα καὶ μεσαιωνικὰ Ἑλληνικὰ ἀμφισβητούμενα διὰ λόγον τινα νὰ καταστῶσι βέβαια καὶ ἀναντίλεκτα. Οὕτω τὸ ἀρχαῖον ὀφθαλμίζω = βασκαίνω ἐσώθη διὰ τοῦ ἐν Κρήτῃ λεγομένου σήμερον φταρμίζω = βασκαίνω (πρβλ. Einleitung, σ. 10), τὸ αὐτὸ λεκτέον περὶ τοῦ ἄρχηλος (οὕτω μετὰ τοῦ η, σωθέντος διὰ τοῦ Κρητικοῦ ἐπίσης ἄρχαλος (μετὰ τοῦ Δωρικοῦ α) (πρβλ. Ἀκαδημεικῶν Ἀναγνωσμάτων Α', σ. 400), ὁμοίως περὶ τοῦ διήμητο = διάζετο ἰστὸν διὰ τοῦ σημερινοῦ γαντιέται γαντήθηκε (πρβλ. Ἀθηνᾶς ΚΣΤ' σ. 126) περὶ τοῦ γόλλος οὕτω μετὰ

¹ Τοῦτο ἡμφεσβητήθη, ἄλλοτε καὶ ὡς ἀπόδειξις τούτου προσήχθη τοῦτο μὲν ἢ ἐν τῇ νέᾳ γλώσσᾳ ἡμῶν φάσεις φέρετε μου νερό, κρασί καὶ ψωμί εἰς τὸ σπίτι καὶ παρεβλήθη πρὸς τὴν ἀρχαίαν φέρετε μοι ὕδωρ, οἶνον, ἄρτον εἰς τὴν οἰκίαν, τοῦτο δὲ ἢ Ἰταλικῇ *portate mi acqua, vino e pane nella casa* καὶ παρεβλήθη πρὸς τὸ Λατινικὸν *portate mihi aquam vinum et panem in domum*, ἐκ τούτων δὲ συνήχθη τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἢ νέα Ἑλληνικὴ διαφέρει τῆς ἀρχαίας περισσότερον ἢ ἢ Ἰταλικῇ τῆς Λατινικῆς. Ὅτι δ' ὅμως οὐχὶ ἐπὶ μεμονωμένων λέξεων ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ συστήματος τῆς κλίσεως ὀνομάτων (μὰ πτώσις αὐτῆς ἐν τῷ ἐνικῷ καὶ μία ἐν τῷ πληθ. ἀριθμῷ *anno anni*) καὶ ῥημάτων, φαίνεται ἡ μικρὰ ἢ ἡ μεγάλη διαφορὰ τῶν γλωσσῶν, ἐπιστάμεθα σήμερον πάντες.

δύο λλ διὰ τοῦ Κυπρίου γύλλος ('Αθηνᾶς ΚΣΤ' σ. 121), πρβλ. ἔτι βρόμος βρομίλος ('Αθηνᾶς ΚΣΤ' σ. 18), *σιννορμάση* *ορμάση*, *κάραβος* κττ.

Περὶ δὲ τῆς ἀνισοχρόνου κατὰ τόπους ἀλλοιούσεως καὶ τῆς διατηρήσεως πολλαχού ἀρχαίων στοιχείων μάρτυρες μεγάλῳφωνοι παρίστανται τὰ Δωρικὰ λείψανα οὐ μόνον ἐν τῇ Τσακωνίᾳ ἀλλὰ καὶ ἀλλαχού πολλαχού, λ. χ. ἐν Κρήτῃ *Μίλατο*, *Δαιμώνι*, *σακάζω*, *σαμείον*, *σαμειώνω* *σαμνιώνω* καὶ κατ' ἀνομοίωσιν *σαμώνω*, *λάδανος* κττ. ἐν Μάνῃ *ἄφαιμος* *ἀφάμυσε*, ἐν Κυθήροις *λανός*, *πουλάνι*, ἐν Κεφαλληνίᾳ *ἀκούα*, *ἀναπνογά*, ἐν Καλύμνῳ *Δᾶμος* κτλ. (προβλ. Einleitung, σ. 81 καὶ ΜΝΕ Α' 94 κέξ.).

Καὶ ἡ ἀπόλεια τῆς διαφορᾶς μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων δὲν συνέβη πανταχοῦ συγχρόνως, διότι παρατηρεῖται ὅτι ἐν τισιν ἰδιώμασιν, ἐν Τσακωνίᾳ καὶ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ δὲν συνέπεσον τὰ φωνήεντα ο καὶ ω ἀλλὰ τὸ μὲν πάλαι βραχὺ ο προφέρεται ὡς ο, τὸ δὲ πάλαι μακρὸν ω ὡς ου, τ. ἔ. θέλοντες νὰ παραταθῇ ἡ φωνὴ καὶ ἐξεγενθῇ μακρὸς φθόγγος ἔκλειον ὀλίγον τὸ στόμα καὶ οὕτως ἐξέφερον κλειστότερον φθόγγον υ (προβλ. καὶ τὸ μακρὸν ε (η) γενόμενον ὁμοίως ι). Ὅμοίως τὸ Υ δὲν ἐτράπη πανταχοῦ εἰς ι, διὸ πολλαχού προφέρεται ιυ. Ἀλλὰ τὴν μάλιστα ἀναντίλεκτον ἀπόδειξιν τῆς συναφείας εἰς ἓν ὅλον πασῶν τῶν περιόδων τῆς γλώσσης ἡμῶν καὶ τῆς κατὰ τόπους ποικίλης παραδόσεως τῆς λαλουμένης Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τῆς ἐπισήμου γραφομένης παρέχουσιν ἡμῖν αἱ λέξεις καὶ καθόλου τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ὅσα καὶ τὸ πάλαι καὶ σήμερον φέρονται κατὰ δύο ἢ καὶ πλείονας τρόπους, πρβλ. *κρέμμυον* *κρόμμυον* - *κρεμμύδι* *κρομμύδι*, *ῥάξ* *ῥώξ* - *ῥάγα* *ρῶγα*, *κόνις* *κορίς* - *κόνιδα* *κονίδα*, *ἐλμινθες* *ἐλμιγγες* - *λεβίθες* *ορμύγγοι*, *μόλυβος* *βόλυμος* - *μολύβι* *βολύμι*, *ὄλυνθος* *ὄλονθος* - *ἀλύθι* *ἀλόθι*, *φλόμος* - *φλόνος* (Διοσκουριδῆς) καὶ νῦν *φλόμος* καὶ *σπλόνος* (ἐν Κεφαλληνίᾳ), *κορυφή* *κορυφός* - *κορυφή* καὶ τοὺς *Κορυφούς*, *κύβερον* *κύβελα* *κυπέλη* - *κουβέλι* - *κουβελᾶς* *κυπέλι*, (ΜΝΕ Β' 140), *ῥάπανος* καὶ *ῥεπανόσπορος*, - *ῥάπανι* καὶ *ῥεπάνι* (*Revue des Étud. Grec.* XLIX 167) *κόνυζα* *κνύζα* - *ἀκονυζεᾶ* ἐν Κρήτῃ καὶ *κρύτζα* ἐν Βόβῃ, (περὶ τῆς λέξεως ταύτης παρατηρεῖ ὁ κ. Rolfs, ὅτι ὁ τύπος αὐτὸς ἀνάγεται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ παρὰ Θεοκρίτῳ διαλεκτικὸν *κνύζα*, ὅστις ἐσώθη μέχρι σήμερον). Ὅμοίως ἀναγινώσκεται ἐν Ἡρακλειωτικοῖς πίναξι τὸ ῥῆμα *ἀράσσοντι* (καὶ ἐν Κρητικαῖς ἐπιγραφαῖς *ἄρατρον*) ἣτοι ῥῆμα *ἀράω* ἀντὶ τοῦ γνωστοῦ = *ἀρώω*, καὶ ὁ τύπος οὗτος σφύζεται ἔτι ἐν Βόβῃ *ἀλάνω* καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ *ἄρατρο* ἀντὶ *ἄροτρον* (καὶ ἐν Καρπάθῳ).

Ἄλλη ἀρχαία καὶ ἄμα νέα ποικιλία παρατηρεῖται ἐν τῇ προφορᾷ τῶν φθόγγων σπ καὶ σφ. Οἱ φθόγγοι οὔτοι ἐν ἀρχῇ πολλῶν λέξεων ἀρχαίων καὶ νέων (οὐχι πασῶν) ἐναλλάσσονται ἔκπαλαι ἀδιαφόρως, οἷον *σπαράσσω* καὶ *σφαράσσω*, *σπαράγγια* καὶ *σφαράγγια*, *σπυρίδα* καὶ *σφυρίδα* (*Σπυρίδως* καὶ *Σφυρίδως*), *σπονγγίζω*, καὶ *σφουγγίζω*, *σφεντύλι* καὶ *σπόνδυλος*, *σπεντάμι* καὶ *ἀσφένταμος* κλπ. (προβλ. G. Meyer

Ἑλλην. Γραμ., σ. 219 καὶ Ἀθηνᾶς ΚΗ Ἀρχείου, σ. 12-3 καὶ Ἀκαδημειῶν Ἀναγνωσμάτων Α, σ. 414¹.

Ταῦτα πάντα διδάσκουσι τοὺς θέλοντας νὰ διδαχθῶσιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ Ἱστορία αὐτῆς τότε μόνον θὰ γνωσθῆ ἀληθῶς, ὅταν συνεξετασθῆ πᾶσα πάντων τῶν χρόνων ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι σήμερον καὶ κατὰ πάσας αὐτῆς τὰς φάσεις, γραφομένης, λογίης καὶ λαλουμένης, ἀγροίκου χωρικῆς².

Αἱ ποικιλίαι αὗται αἰ πιστούμεναι οὕτως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ νέᾳ γλώσσῃ ὑπῆρχον πάντως καὶ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, καίτοι οἱ τῶν χρόνων ἐκείνων συγγραφεῖς δὲν μνημονεύουσιν αὐτάς, πείθουσι δὲ πάντας περὶ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων, ὅτι ἡ μεσαιωνικὴ ἡμῶν γλῶσσα μόνον ἐν στενῇ συνεξέτασει τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλληνικῆς δύναται ἀληθῶς νὰ μελετηθῆ καὶ ἐπιστημονικῶς γνωσθῆ.

Παρῆλθον εὐτυχῶς οἱ χρόνοι καθ' οὓς ἐδιδάσκετο τοῦτο μὲν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπέθανε βραδῶν καὶ γαλήνιον θάνατον, τοῦτο δὲ ὅτι μετὰ τὸν Δημοσθένη ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἐγένετο βάρβαρος, χυδαία καὶ οὐδενὸς ἀξία. Εὐτυχῶς καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ λαλοῦν αὐτὴν ἔθνος ζῆ καὶ ἐργάζεται κατὰ δύναμιν ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἀφοῦ ἤδη ἀπεδείχθη πασιφανῶς ὅτι τὰ μετὰ τὸν Δημοσθένη ἐμφανιζόμενα ἠλλοιωμένα ἢ καινὰ ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ, τῇ μεσαιωνικῇ καὶ νέᾳ Ἑλληνικῇ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα διαφθορᾶς, ἐκβαρβαρώσεως καὶ ἐκχυδαίσεως ἀλλὰ φυσικὴ συνωδὰ τοῖς χρόνοις καὶ ταῖς Ἱστορικαῖς ἀνάγκαις ἐξέλιξις τῆς γλώσσης· κατόπιν τούτων ἡ μεσαιωνικὴ καὶ ἡ νέα Ἑλληνικὴ καὶ πολλῆς προσοχῆς παρὰ τῶν ἐπιστημόνων ἀξιοῦται καὶ εἰς πολλὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ὑπὸ σοφῶν καθηγητῶν διδάσκεται. Πάντες δὲ οὗτοι εἰς ἡμᾶς τοὺς μάλιστα διαφερομένους καὶ ἐγγύτατα εὐρισκομένους ἀποβλέπουσι καὶ τὰ λεξικά τῆς Μέσης καὶ Νέας Ἑλληνικῆς παρ' ἡμῶν περιμένουσιν. Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον ὅτι ἡ θεραπεία τῆς μεσαιωνικῆς καὶ πρὸ πάντων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς καὶ ὁ καταρτισμὸς τῶν λεξικῶν αὐτῶν μόνον ἐν Ἑλλάδι καὶ ὑπὸ λογίων Ἑλλήνων δύναται ἀληθῶς νὰ ἐπιτευχθῆ. Εἶναι ἄρα οὐ μόνον ἐπιστημονικὸν ἀλλὰ καὶ ἐθνικὸν καθήκον ἡμῶν τοῦτο, καὶ ἡ ἡμετέρα Ἀκαδημία, αὕτη ἡ ἱερὰ ἐστία τῆς ἐπιστήμης, δύναται ἢ ὀρθότερον καὶ ἀληθέστερον εἰπεῖν ὀφείλει καὶ νὰ θεωρήσῃ τοῦτο ὡς ἐν τῶν πρώτων αὐτῆς καθη-

¹ Τὸ σύμπλεγμα σι ἀντὶ σφ προφέρεται ἐν Πόντῳ, ἐν Ἰακρία, ἐν Κυθήροις καὶ ἐν Μάνη καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν μέσῳ λέξεως, οἷον πρόσοπιτη, σιάζω, σπαγή, σπῆκα, σπηκῶνω, σπίατης, σπενδόνη, σπυρίζω κτλ. Τοῦτο πάντως δηλοῖ ἀρχαίαν διαφορὰν προφορᾶς, διὸ ὅπως οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ σθ, σχ ἦλθον εἰς τὸ σι, σκ οὕτω οἱ τῶν εἰρημένων χωρῶν κάτοικοι ἐκ τοῦ πάλαι ἐκφωνημένου σπθ παρέλειπον κατὰ μικρὸν τὸ δασὺ πνεῦμα, ὅτε ὑπελείφθη τὸ σι.

² Ἐν *Revue des Etud. Grecs*. XCI σ. 204 γράφει ὁ κ. H. Pernot ὅτι αἱ περὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Ὁ ἀκριβεῖς μελέται τῶν Ἀγγλων ἐρευνητῶν τότε θὰ ἀποδώσουν πάντας τοὺς καρπούς των, ὅταν ληφθῶσιν εἰς ἐξέτασιν καὶ μάλιστα ἐκτενῶς τὰ τῆς νέας Ἑλληνικῆς.

κόντων, ἂν μὴ τὸ πρῶτον, πρὸς τε τὴν γλῶσσαν ἡμῶν καὶ πρὸς τὴν ἐπιστήμην καθόλου, καὶ νὰ ἐκτελέσῃ. Καυχώμεθα ὅτι εἴμεθα «οἱ ἄμεσοι κληρονόμοι καὶ οἱ κυριώτεροι θεματοφύλακες τῆς πνευματικῆς κληρονομίας» τοῦ Βυζαντίου, ἤτοι τοῦ σφζομένου τότε ἀκόμη Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ· πολὺ καλὰ, ἀλλ' ὡς γνωστόν, ἡ εὐγένεια ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις :

Πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν θὰ φανῇ ἀναξία τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς τούτων.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ. — Ἡ πρώτη παγκόσμιος διάσκεψις τοῦ ἀφοπλισμοῦ, ὑπὸ Ἑλ. Μαζαράκη.

Τὸν προσεχῆ Φεβρουάριον θὰ συνέλθῃ ἐν Γενεύῃ ἡ πρώτη παγκόσμιος διάσκεψις τοῦ ἀφοπλισμοῦ.

Ἐθεώρησα ἐπικαιρὸν νὰ παρουσιάσω ὑμῖν ἐν συνόψει τὰς μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἰδίᾳ μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον, γενομένας ἐργασίας, κυρίως δὲ τὰς διαφορὰς ἀντιλήψεων μεταξὺ τῶν διαφόρων Κρατῶν, οἷαι ἐξεδηλώθησαν μέχρι τοῦδε καὶ θὰ ἐκδηλωθοῦν ἀσφαλῶς ἐν τῇ προσεχεῖ διασκέψει, τὰς προταθείσας λύσεις μετὰ τὰς πιθανότητας ἀποδοχῆς αὐτῶν.

Εἶναι δυσχερὲς καὶ ἐπικίνδυνον νὰ ἐπιχειρήσῃ τις πρόβλεψιν ἐπὶ τοιούτων καθαρῶς πολιτικῶν ζητημάτων, ὅπου ἡ ἀγνή ἰδεολογία περισφίγγεται μέσα εἰς τὸν κλοιὸν συμφερόντων, παραδόσεων, ἐλπίδων, φόβων. Ἄλλὰ νομίζω συμφέρον νὰ γνωρίζουν ἀκριβῶς αἱ ἰθύνουσαι τοῦλάχιστον τάξεις ποῖα τὰ ὑπὸ συζήτησιν θέματα, ποῖαι δυσχέρειαί, ποῖαι αἱ θυσίαι τοῦ ἀπὸ ἕκαστον Κράτους θὰ ἀπαιτηθοῦν, ποῖα τὰ ἀντίθετα ρεύματα καὶ κατὰ πόσον τέλος μία λύσις εὐνοϊκὴ πρὸς τινὰ τῶν Κρατῶν δύναται νὰ εἶναι ἐπικίνδυνος εἰς ἄλλα.

Δύο εἶναι αἱ ἀφετηρίαι τῆς ἐπὶ τοῦ ἀφοπλισμοῦ κινήσεως τῆς ἀρξαμένης εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον καὶ τὴν ἴδρυσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν.

Ἡ μία εἶναι τὸ ἄρθρον 8 τοῦ ἰδρυτικοῦ Συμφώνου τῆς Κοινωνίας «Τὰ μέλη τῆς Κοινωνίας ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ διατήρησις τῆς εἰρήνης ἐπιβάλλει τὴν μείωσιν τῶν ἐξοπλισμῶν ἐκάστου Ἐθνους μέχρι τοῦ ἐλαχίστου ὁρίου τοῦ συμβιβασμένου πρὸς τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ἐπιβαλλομένας ὑπὸ κοινῆς τυχόν ἐνεργείας».

«Τὸ Συμβούλιον λαμβάνον ὑπ' ὄψει τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ τὰς εἰδικὰς ἐκάστου Κράτους συνθήκας προετοιμάζει τὰ σχέδια τῆς μειώσεως ταύτης, ἵνα τὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ ἀπόφασιν τῶν διαφόρων Κρατῶν».

«Τὰ σχέδια ταῦτα ἐπιανεξετάζονται καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἀναθεωροῦνται μετὰ δέκα τοῦλάχιστον ἔτη».

«Ἄμα γίνουσι δεκτὰ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων τὰ ὅρια τῶν ἐξοπλισμῶν, δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπερβληθοῦν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Συμβουλίου».